

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrift

til

den offentlige Examen

i Aarhus Cathedralsskole

i September 1845.

Indhold:

Om den formale Dannelse, af Adjunct Røgend.
Skoleefterretninger, ved Rector Blache.

Trykt i Aarhus Stiftsbogtrykkeri.

I.

Om

den formale Dannelse.

af

S. Mogind,

Adjunct.

Det har hidtil ikke været sædvanligt at betragte Underviisningen udelukkende fra Dannelsens Synspunkt, saaledes at alt det Enkelte har tjent til osiere at bestemme hvad der skulde forstaaes ved Dannelsen, og dog kan Betragtningen alene derved vinde Eenhed og føre Beviset for sin Sandhed. For Korthedens Skyld at betjene sig af vedtagne Udtryk, som om Alle forstod dem, er kun at skyde Undersøgelsen bort, er kun en tom Gjentakelse, som frister Mange til at lade sig osie med Ordet, uden at spørge sig selv om hvad det betyder. Var man saa fortrolig med Sagen, som den Hurtighed, hvormed den i Almindelighed affærdiges, synes at forudsætte, hvilke Banskkeligheder af Betydenhed kunde der da vel være tilbage? Var Enigheden saa stor, som Overensstemmelsen i Brugen af de samme Udtryk om Dannelsen, hvad var der da at strides om? Men Banskkeligheden er alligevel tilstede, Striden mellem Meningerne er neppe kommen op, endfige gennemkæmpet, og under de vedtagne Udtryk skjuler Uklarheden sig. Tradition, Autoritet og Frygt for Forkjættelse have paa mange Maader hemmet Undersøgelsen; der har viist sig i dette Anliggendes Behandling en Mangel paa Mod, især vel fordi Tydslands Overlegenhed har nedkuet os, som om vi aldeles ikke formaaede at foretage noget paa egen Haand og slet ingen Eiendommelighed havde at gjøre gjældende. Dersom Underviisningens Betydning for Dannelsen kunde gøres indlysende ved at tillægge Dan-

nelsen mange forskjellige Prædikater, saa har man vistnok ingen Grund til Klage, thi det mangler ikke paa Navne og vilkaarlige Distinctioner. Man har theoretisk og praktisk, formel og real, humanistisk, universel og maaskee endnu mange flere Arter. I al Korthed fremstilles hvad der skal skille den ene Art fra den anden, men hvad der er fælleds for dem alle hører man Intet om, uagtet Navnet Dannelselse dog bruges om dem alle. Man skulde ifølge dette Navn troe, at det Væsentlige maatte være fælleds, men dog skal, efter de Erfarnes Mening, netop dette være forskjelligt, saa at Ordet Dannelselse viser sig at være saare tvetydigt, eller rettere uden Betydning.

Den formale Dannelselse ansees nu i Reglen for at være den meest fuldkomne, og kaldes derfor undertiden universel og humanistisk. Det første betyder, at den er alsidig, det andet har snart en historisk Betydning, at den er grundlagt paa den classiske Oldtid, snart en almindelig, at den udvikler til et ægte menneskeligt Liv. Som oftest identificeres begge Betydninger, saaledes at Oldtiden bliver Guldalderen, fra hvilken den følgende Tid er et Frafald. Der er da ud sagt om den formale Dannelselse det herligste, som kan nævnes; men maaskee vil det ved nærmere Betragtning vise sig, at denne Herlighed mere er til i Iudbildningen end i Virkeligheden, maaskee ville Mange, naar de ret komme til at besinde sig paa den formale Dannelselse, see, at den er Tab og ikke Vinding. Nogle Vink og Antydninger til en saadan Overveielse søttede jeg at levere i nærværende lille Afhandling.

Uf de Prædikater, som tillægges den Dannelselse, vi skulle behandle, er uden Tvivl „formel“ det meest betegnende, og det er mærkeligt, at man ikke derved er bleven noget mistroisk, og navnlig har forundret sig over, hvorledes den, som saadan, tillige kunde være universel og humanistisk, i hvilken af de anførte Betydninger man end vil tage det sidste af

disse Udtryk. I al Fald maa da universel og humanistisk opfattes paa en Maade, som hverken psychologisk eller historisk kan retfærdiggjøres. Den formelle Dannelse skal nemlig være udelukkende logisk og rhetorisk, og dens Forsvarere fremhæve netop som dens eiendommelige Fortrin, at den kun er det, lige fra Skoleunderviisningens Begyndelse til dens Ende. Stof og Methode ere derved i det Væsentlige bestemt, og Resultatet man venter, udtales i Reglen saaledes, at man maa indrømme, at Udtrykket formel er meget passende. Man pleier da at bruge følgende Beviisførelse. Al videnskabelig Activitet foregaaer ved Tænkningen, og den er det, som skal uddannes ved den videnskabelige Skoleunderviisning. Men Tænkningen bevæger sig i visse Almindelighedsformstillinger, eller, som de i det philosophiske Sprog kaldes, Kategorier. Saadanne ere: Væren, Quantitet, Qualitet o. s. v. Først naar disse ere erhvervede i deres hele Almindelighed, er Grundførelsen for en virkelig Tænkning given. Stoffet er da kun til for disse Formers Skyld, det vil sige for at reduceres til dem; det Individuelle har gjort sin Tjeneste, naar det Almindelige er abstraheret ud deraf; forresten kastes det bort, som henhørende til det Duelle eller Materielle. Skolen arbejder da for Færdigheden i at tænke i Almindelighed, det vil sige, allevegne at bringe disse Kategorier i Anvendelse; den maa nu udsøge sig et Stof, som passer bedst for en saadan Operation, et Stof, hvor disse Kategorier træde tydeligst og bestemtest frem, et Stof, som saavidt muligt er Kategorierne selv. Deres egentlige Hjem er Logiken, men den er for vanskelig for Begyndere. Heldigvis har man en Forskole for Logiken i Sprogene, det vil sige i Sprogformerne, de grammatikalske Phænomener. Sproget bringer nu enhver med sig i sit Modersmaal, og Reflexionen over det Sproglige kan ikke ligge ham fjern. Men Modersmaalet er dog ikke det hensigtsmæssigste Stof

thi deels ligger det Individet for nær, deels er det, paa Grund af sin Fattigdom paa Væiningsændelser, ikke ret skikket til at aabenbare de logiske Bestemmelser. Begge Fordele, nemlig Fremmedhed og Formrigdom, findes i de classiske Sprog, det græske og latinske, og det er nu at forstaae i den Udstrækning, at enhver Tankform finder sit Udtryk i en Sprogform, saa at disse Sprog^s Grammatik er aldeles logisk. Især er man tilbøielig til at udsige dette om Latin, hvilket er forklarligt, deels af historiske Grunde, deels deraf, at i Romernes Literatur, som overhovedet i deres hele Færd, Formen har uddannet sig til en vis Selvstændighed, hvilket, hvad Literaturen angaaer, viser sig i dens rhetoriske Farve. I dette Stof har nu den formale Dannelse nok; thi alt Andet, som ellers kan fattes af Ungdommen, er dog kun et svagere Udtryk for det Logiske, maatte derfor ogsaa heller være borte, og er egentlig kun tolereret ved Accommodation efter Tidens Materialisme, der forlangte, at man ogsaa skulde sørge for det Nyttige.

Den første Deel af Skoleunderviisningen er logisk, Grammatiken er her Hovedsagen; de Forstandsøvelser, som den giver Anledning til, danne til en rigtig Brug af Sproget i Skrift og Tale. Senere kommer den gamle Literatur, af hvilken man tilegner sig det Rhetoriske. Læsning af Classikerne, latinsk og dansk Scril skal befæste Disciplen i den skjønne Form; Opmærksomheden er henvendt paa Berødinge, smukke Udtryk og overhovedet paa det veltalende Foredrag. Alt dette hører til det Formelle. Men hvortledes kommer denne Underviisning til at kaldes universelt dannende? Den henvender sig dog kun til Forstanden, den begynder med at abstrahere, den er fjendtlighindet mod alt hvad der hører Phantasien og Gemyttet til, idermindste yder den dem ikke den ringeste Næring og forlanger heller ikke noget af dem. Universelt er de ikke at tage i den Betydning, at

Aandsøevnerne alle udvikles lige!ig, eller, som man pleier at sige, harmonisk; men Meningen er, at der meddeles Færdighed til at tale om Alt. En høit begavet Forfatter har uden tvivl opfattet denne Underviisning rigtig, naar han siger, at den gaaer ud paa at danne Talen; jeg vilde bestemme dette nøiere derhen, at denne Færdighed i Talen bestaaer i at udfige det Almindeligste om Alt, som det kan lade sig gjøre uden nogen Tilegnelse, og i et smukt Sprog, forsaavidt man kan besidde et Forraad af høie og skønne Ord og anvende dem, uden at det, der skulde give dem Fylde, rører sig i Sjælen. Humanistisk og classisk kan denne Underviisning kun kaldes i meget uegentlig Betydning. Til et Menneske hører dog mere end at være Rhetor og Sophist, selv om En i denne Henseende naaede hen til det Udmærkede, og Evnen til at abstrahere fra al Virkelighed er dog ikke den hele menneskelige Aand. Heller ikke er en Tale, hvori den Talende ikke udtaler sig selv, men i det høieste taler sig til Andres Beundring, at ansee for det menneskelige Livs Opgave. Humanistisk maa da vel nærmest tages i den historiske Betydning, hvori det falder sammen med classisk. Hvorledes forholder nu den formale Dannelse sig til den classiske Oldtid? Nabenbart saaledes, at den abstraherer fra det Historiske. I Følge Theorien om, at det Logiske og Grammatikalske i de gamle Sprog absolut falde sammen, gjøres disse Sprog, eller nærmest det latinske, til Sproget i Almindelighed, Normalsproget, som ikke kjender noget Tilfældigt og altsaa ikke er et stærkt individualiseret Folks Sprog. Af den latinske Grammatik skal da læres almindelig Grammatik, og paa lignende Maade gaaer det med Literaturen. Derfor Diemedet med den var at føre ind i en Opfattelse af Oldtidens Eiendommelighed, da blev Opgaven en ganske anden, nemlig en Dannelse ved Historien, men nu er det Stilen, der skal dannes, den classiske

Form rykkes ud af Historien og bliver den absolute Form, som ikke har noget Præg af Forfatter eller Tid.

Vil man sige, at den Dannelse, som her er omtalt, er Carricatur, saa indrommer jeg det meget villig, men Skyld den er ikke min, thi jeg har ikke opfundet den. Først, saavidt jeg veed, kom den frem i Grækenland ved Sophistene, senere er den oftere kommen tilsyne hos kultiverede Folk, naar Underligheden var fortæret og Tilværelsens Tomhed skulde skjules ved Talens Kunst; senest er den gennemført med en sjelden Consequents, baade i Theori og Praxis, af Jesuiterne. At deres Underviisning blev høit priset af Protestanter, er bekjendt nok. Man efterlignede dem, hvilket er saameget mere forklarligt, som de kirkelige og politiske Forhold, netop i Jesuiternes glimrende Periode, bleve stive og ubevægelige, og Reformatorenes levende Ord forvandlede sig til Formel.

Den nærværende formale Dannelse er en Ruin af Jesuiternes siøke Bygning, den har en meget usikker Existens, ja hvad værre er, den er bleven usikker paa sig selv og finder sig i meget, som er aldeles uforeneligt med dens Princip. Som Princip kan den ikke heelt beherske Underviisningen, men optager andre uligeartede ved Siden af sig, ligesom Romerne fremmede Guder, og er nu et Aggregat af de mest forskjellige Hensyn. Formel Dannelse, Dannelse ved Historien og Meddelelse af det materielnyttige (om dette sidste see Jørgerslevs Bog om Underviisningsvæsenet) drives samtidig, som det hedder, hver ved særskilte Fag. Man disputerer om visse Fags Begvemhed som formelle Dannelsesmidler, Forskjellen mellem Formalia og Realia truer med at geraade i Confusion, især fra den Tid da ogsaa Realskoler ville være Anstalter for den formelle Dannelse; kort sagt: det tidligere despotiske Regimente er afløst af Anarchi, som dog ikke er den bedste Regjeringsform.

Saa'ænge man imidlertid endnu ikke vil vedgaae, at den formelle Dannelse har overlevet sig selv, saalænge man endnu frampeagtig holder fast ved den, og i Ængstelsen for at miste den griber efter de høieste Talemaader til dens Priis, er det ikke at formode, at den erkjendes tilbørlig efter sin virkelige Natur. Hvad jeg herom har at sige, er udentvivel meget usfuldkomment, men kan maaffee henlede Opmærksomheden paa denne Sag, og mere begjerer jeg ikke.

Naar jeg skal angive i Korthed den fordærvelige Indflydelse, som den formale Dannelse har paa et Menneskes Liv, saa veed jeg ikke at finde et bedre Udtryk, end at den modarbejder al virkelig Interesse og sætter den ligegyldige Betragtning istedetfor. Den opgiver enhver Tilknæytning til Individualiteten og dens hele Sphære, hvorved det meddeelte bliver uden Betydning for Livet. Derfor er Veien til og Resultatet af al virkelig Dannelse, at En erhverver sig selv, saa fører den formale Dannelse lige til det Modsatte, som er at leve sig ud af sig selv, at tabe al naturlig Frihed og Livsfylde og modtage som Erstatning en mat Reflexion. At Individualiteten udhules, at Børn og Ynglinge blive saa betænkelige og fornuftige, som om de vare ængstelige Oldinge, at al Lidenskab i Hengivelse og Handling dyskes i Søvn før den vaagner, og Alt besluttes i Kraft af smaalig Beregning: det er en stor Ulykke, og derhen vil den formale Dannelse føre, hvis den ikke kraftig modarbejdes af samtidige Livsforhold, eller det i senere Aar lykkes at vende sig med Kraft imod den og overvælde den.

Denne Underviisning stiller sig nemlig i den bestemteste Modsatning til den naturlige og normale Udvikling af det menneskelige Liv. Den forstaaer ikke at tale barnlig til Barnet og forandre sin Tale, saa at den følger med Udviklingen, den forstaaer ikke at gribe Meddelelsen, i Henseende til Form og Indhold, ud af Disciplens egen Sphære, saa

at han kommer til at besinde sig paa det Meddeelte, som var det en Erindring og dog tillige noget Fremmed, uden at han dog paa noget Punct kan skjælné det Fremmede fra det Bekjendte, idet nemlig Alt sees fra et Standpunct, som er Disciplens eget, ikke som han er efter sin factiske Tilværelse, men efter sin Idealitet. En saadan Underviisning henvender sig nemlig til en ideal Børnlighed, hvor det Børnlige er i sin hele elskelige Usty'dighed, en ideal Ynglingsalder, hvor det Ungdommelige, stærkt bevæget i sig selv og med Mod og Lyst til at forsøge sig i Livet, hylser sig i Blufærdigheden, saa at det Rasse og Kjekke tillige er stille indadvendt, sjernt fra Raahed og Dvermod. Alt beror da paa, at Underviisningen kommer til at udtrykke det Mandelige sjælelig bestemt, men reent og med den fulde eiendommelige Livlighed, som hører til det bestemte Stadium i Livsudviklingen. Ved Livligheden maa lægges Eftertryk paa eiendommelig, thi den har, med lige Styrke, dog en anden Form hos Børnet end hos Ynglingen. Kun saaledes kan en virkelig Tilegnelse finde Sted, med Udelukkelse af alle uvedkommende Hensyn, derved alene kan Meddelelsen gaae ind i det Oplevede og berige den indre Erfaring, derved kan den hele Tilværelse faae et høiere Udtryk og Alt blive væsentlig magtpaaliggende for Individet, fordi hans Livs Alvor taler til ham ud af hans egen ideale Personlighed.

Derfom jeg har været heldig nok til at udtrykke mig forstaaeligt, behøver jeg vel ikke at berygte den Indvending, at det, jeg fordrer, jo dog i Virkeligheden skeer, at enhver nogenlunde dygtig Lærer temper sin Underviisning efter sine Disciples Fatterevne. Jeg har her kun med Læreren at gjøre, forsaavidt som han er Organ for den formale Dannelsé, og om denne paaستااer jeg fremdeles, at den ikke formaaer at tilveiebringe nogen virkelig Forstaaelse, fordi den alene hen:

vender sig til Forstanden. Jeg veed vel, at der er Forskjel i Meddelelsesformen for de forskjellige Aldere, men kun saaledes, at det samme Forstandige i Begyndelsen trivialiseres i høiere Grad end senere, hvilket Mange mene er Populæritet. Ved en overmaade flygtig Berørelse med den svage Reflexionsevne hos Barnet fremkommer Ekknet af en Forstaaelse, men tydelig nok viser det sig, at den er død og træg og høist forskjellig fra en livlig Opfattelse. Man skulde see den Glæde, som er over de samme Børn, naar de høre Noget, hvori Phantasten har Ordet, eller blot en simpel Fortælling, hvor livlig tegnede Personer og Begivenheder træde frem for dem. Man lægge dernæst Mærke til, hvilken Forskjel det gjør, om de selv skulde læse sig det til, eller de høre det af En, som nogenlunde forstaaer sig paa Oplæsning eller Fortælling. Enhver, der har prøvet dette, vil have erfaret, hvor stærkt de forskjellige Stemninger og Situationer gribe dem, hvor nøie de lægge Mærke til enhver Modulation af Stemmen. Og nu skulde hele dette Barndommens skjønne Liv i Gemyt og Phantasi slet ikke respekteres, men Alt fortrænges for at faae et borneert Forstandsmenneske ud, som er sat og sindig, fordi han er død og interesseløs.

Det er mærkværdigt nok, at man kan tale om en Forstaaelse uden Interesse, og dog er det saa. Der er talt meget om den strenge Aandens Tugt, som den formale Dannelse over; det er priist som dens Fortrin, at den strax nedslaaer Tanken om, at Undervisningen skulde være en Leg, at den strax begynder med at hårde til alvorligt Arbejde, og netop herpaa har man begrundet Hensigtsmæssigheden af at sætte sig i den skarpeste Opposition mod Disciplens naturlige Tilbøielighed. Hvad den Unge helst vil dvæle ved: det Frodige, Livsfriske, Charakteristiske, skal omhyggeligt fjernes, for at han ikke skal blive blødagtig. Derimod Experi-

menter med Subject og Object, Definitioner paa Taledele og ligesaa paa Dyder og Laster, moraliske Betænkninger over moraliske Fortællinger, Navne af alle Slags osv. det er noget hvorved Phantasien ikke let skal komme paa Afveje, eftersom den slet ikke kommer i Veie. Jeg veed meget vel, at Philantropinismen, i sin Utaalmodighed over det forargelige Uvæsen, som blev drevet med de classiske Sprog i Skolerne, greb feil ved at vilde gjøre Underviisningen blot morende, og jeg skal ikke indvende det mindste mod de Breidelser, man kan gjøre en saadan Underviisning paa Grund af dens Mangel paa Alvor; thi naar ethvert Dieblik skal yde noget, der interesserer ved det Pikante, saaledes at Forundringen idelig kommer op, fordi den idelig skifter Gjenstand, saa er det Indtryk, som modtages, det samme som af en Samling Naviteter, der skulle besees i kort Tid: siebliffelig Virring og derpaa følgende Slappelse og som Totalsornemmelse Lede. At en saadan Underviisning er enerverende, behøver ikke noget Beviis; men dermed er det ikke beviist, at enhver Interesse hos Disciplen er fordærlig, at det ikke skulde være nok saa alvorligt, at drage hele hans Sjæl ind med i Underviisningen, som at udelukke den, at ikke det, at han kan hengive sig udeelt, er bedre end det tantalistiske Qvæleri, at skulle forstaae noget, som han ikke kan forstaae. Det er ikke Arbeide, det er mechanisk Anstregelse og ufrugtbar Gjerning, som, hvor den tilsyneladende lykkes bedst, fremtvinger en unaturlig Modenhed; og til Slutning løber dog nok det Hele ud paa, at en Sum af Reflexioner læres udenad, skjøndt den Lærende vel mere og mere befæstes i den Tro, at han selv tænker, naar han udframmer sine Formler.

For at gaae bestemtere ind paa Sagen vil jeg henlede Læserens Opmærksomhed paa nogle Puncter, som forekomme mig at være af stor Vigtighed.

1. Den formale Dannelse gjør en kunstig Brug af sit Stof. De forskjellige Discipliner komme ikke til at virke efter deres Eiendommelighed, men den trænges netop tilbage. Hvad de Kulle yde, er hvad man kan hente allevegnefra, om det end ikke overalt er lige let at fæste Opmærksomheden alene paa det Almindelige. Det er aabenbart lettere ved saa abstracte Videnskaber som Grammatik og Mathematik, end hvor Gjenstanden er noget levende, der alene har Betydning ved sin Individualitet. Jo mere concret en Videnskab er, desto mindre kan den formale Dannelse bruge den, hvilket fornemt udtrykkes ved at man holder sig borte fra det Materielle, man frygter for at stige ned fra Tankens ætheriske Regioner og besnitte sig ved at berøre det Jordiske. Det gjælder da egentlig ikke om at faae Forstand paa de bestemte Underviisningsgjenstande og føres ind i det bestemte Gebeet, hvori enhver af dem, ifølge sin Natur kan orientere, men at vinde Noget, som skal være hævet over alle endelige Forskjelligheder, uden at gaae igjennem dem.

Dette viser sig tydelig i den Brug, man vil gjøre af den latinske Grammatik og de clasfiske Forfattere, som ovenfor er omtalt. Man skulde troe, at Disciplen ved dem skulde føres ind i de bestemte Sprog og Litteraturer, men derpaa er det ikke anlagt, men paa noget langt mere, nemlig at forstaae Alt. Man forsikker nemlig, at Aanden derved uddannes i alle Retninger, og at de øvrige Underviisningsgjenstande egentlig ikke behøves for Dannelsen. Undertiden hedder det dog, at disse danne i enkelte Retninger. Altsaa: Naturvidenskaberne udvikle Sandfen for Naturen, Historien for Begivenhederne i Mennefelivet, men det er kun Dannelse i en enkelt Retning. I enhver af disse enkelte Retninger maa da ogsaa de clasfiske Sprog uddanne Aanden, hvis der ellers er nogen Mening i „alle Retninger“. Hvor:

ledes kan Nogen forstaae en sliq vidunderlig Birkning af en Disciplin, som gjøres til Noget, den ikke er, hvilket netop skeer med den classiske Oldtid, naar den rykkes ud af Historien; og skal den være hvad den er, saa kommer den dog nok til at stilles i Classe med andre Fag, uden forsaavidt man ved at udbrede sig i Oldtiden til alle Sider, for at opfatte den fuldstændig, erholdt den meest livlige af alle Discipliner. Men det er den formale Dannelse allerlængst borte fra. Det forekommer mig, som netop den classiske Oldtids Venner maatte allermest føle sig opfordrede til at protestere mod denne afsindige Forgudelse, hvorved et tomt Ideal sættes istedenfor en rig Birkelighed. Med denne Opbyldeelse kan Oldtiden slet ikke være tjent, og man skulde derfor ikke uden videre identificere Ringeaagt for den formale Dannelse med Ringeaagt for den classiske Oldtid.

Derfor nu den formale Dannelse saaledes mishandler sit Hovedfag, saa er det let begribeligt, at de øvrige Underviisningsgjenstande maa friste en temmelig kummerlig Tilværelse. De ere Skumpelskud, som af Naade og Barmhjerlighed ere optagne, og derfor veed man heller ikke ret, hvad man skal gjøre ud af dem. Saameget er man enig om, at de skulle abbrevieres saameget som muligt. Men nu spørges der, om de skulle træde i den formale Dannelses Tjeneste, og i saa Fald er man snart færdig med det Enkelte, eller rettere, man indlader sig kun paa almindelige Betragtninger og Overfigter; eller hvis de ansees for uskikkede hertil, saa kommer en Samling af Notitser ud, som man gjerne, hvis man vil, kan kalde positive Kundskaber. Saaledes sørges baade for det Formelle og Reelle, og ved dette Sidste knyttes Skolen til det praktiske Liv, medens den ved det Første arbejder i Videnskabens Tjeneste. Der gaar da heelt igjennem denne Underviisning Hensyn, som ødelægge Alt, Diemedet vender sig fjendtlig mod Vidlerne, man vil

ikke lede ind i Erfaringen, men i Raisonnement og Reflexion, dermed begyndes og dermed endes. Man kan ogsaa udtrykke dette saaledes, at det Nærværende ikke faaer Plads for det Tilkommende; thi af Frygt for at den strenge Tænkning ikke skal komme tidsnok, fjærrer man dens Forudsætning bort, som er Erfaringen, og foregriber paa en høist uheldig Maade det følgende Livs Arbejde.

Hermed er ogsaa en anden Mislighed forbunden: at Lærers Personlighed ikke faaer nogen væsentlig Betydning, og at den mundtlige Underviisning trænges tilbage. Jo mindre Underviisningen griber sin Meddelelse ud af det virkelige Liv, jo mere fremmed den forholder sig til Alt, hvormed et Menneske kan sympathisere, jo mere den vil tilintetgjøre netop det, hvorved Noget faaer personlig Betydning: desmindre kan Læreren selv være greben af sin Underviisning, desmindre kan den gennem hans Mund komme til Disciplen med den Fynd, den slaaende Kraft, som kun det har, der kan legitimere sig selv, som kun det har, hvori en Tilstand, en Fordring, en Bestræbelse, som væsentlig hører det menneskelige Liv til, faaer et anskueligt Udtryk, hvor altsaa det Individualiserede fremstilles og accentueres saaledes, at Eftertrykket falder paa det, hvorved dette Individuelle er berettiget, hvorved det participerer i det Almeenmenneskelige. Den mundtlige Underviisnings store Værd bestaaer deri, at den kan opvække, opmande og meddele en virkelig Impuls, som gaaer ind i Villien. Af Opfattelsens Energi og Livlighed afhænger Alt; hvad der kommer som døde Ord, sløver kun. I den formale Underviisning kunne Lærebøger saa temmelig gjøre Læreren overflødig; han er der kun for at passe paa, at Bogen læres, og at komme dens Ord tilhjælp ved Omskrivninger og Ordforklaringer. Bogen gives Disciplen strax i Hænder, medens endnu Skriftsproget er ham fremmed, og hvor han

ikke kan forstaae Bogen, træder Læreren's Oplysning til. Hvor unaturlig stivt er ikke dette, at skulle begynde med at modtage Belæring gennem en Tert, som skal commenteres af en Anden, istedetfor ved mundtlig Underviisning at opdrages til at forstaae Skriftsproget, det vil sige vinde den Livserfaring, uden hvilken al Forklaring dog kun bliver en tom Omskrivning. Der gives en Art af Popularitet, som adskillige Lærebøger, der aabenbar ere beregnede paa at gjøre Læreren overflødig, lægge an paa, hvis Kunst bestaaer i at gjøre Alt saa aandløst som muligt. I denne Forstaaelighed, som vindes ved Udelukkelsen af det Dybe, exellerer den formale Dannelse, og hvad der sængsler Disciplen til Underviisningen, er da naturligviis ikke den Magt, som denne har i sig selv, men Frygt eller andre udvortes Hensyn. Jeg maa her udtrykkelig gjøre opmærksom paa, at jeg kun taler om det Resultat, som den formale Dannelse vil føre til, naar den gennemføres consequent, og at det paa ingen Maade er min Mening at ville derved karakterisere Underviisningens nærværende Tilstand. Fra min egen Skoletid har jeg Indtrykket af hvad en Lærers Personlighed har at betyde, men hvor den gjør sig gjældende i Underviisningen, skeer aabenbart et Brud paa den formale Dannelses videnskabelige Ligegy'dighed. Saalænge det formale Princip's Opretholdelse gjøres til Pligt, hvilket da især er sleet i de sidste Tider, vil en Lærer, enten det nu skeer ved et frakt Oprør eller uvilkaarlig, forsynde sig, ved at behandle det, hvori han underviser, som sit eget Anliggende.

2. Den formale Dannelse kjender ikke nogen Cyclus, men kun et Aggregat af Underviisningsgjenstande.

Jeg antager, at Ungen vil negte, at det nærværende Udvalg af Discipliner mere er foretaget ifølge Hensyn, som

burde være underordnede, end ifølge Overbeviisning om deres Nødvendighed som Elementer i al virkelig Dannelse. Det synes mig, at man ikke kan have anstillet en saadan Overveielse og da være kommen til det Resultat, at Naturvidensfaberne burde udelukkes, ogsaa maatte, som jeg troer, de optagne Fags Estilling i Underviisningen være bleven en anden. Jeg seer i de saakaldte Realvidensfabers Indlemmelse en Indrømmelse til Philanthropinismen, en Anerkjendelse af de nyttige Kundskabers Værd, hvor det Hensyn nok kunde være det Bestemmende, at et dannet Menneske dog ikke kan være bekjendt, at være uvidende om Dette eller Hiint. Dersom man nu har seet hen til Kundskaberne, saa er hvert Fag blevet opfattet som en Samling af videværdige Enkeltheder, og man har ikke tænkt sig det som Heelhed i et virkelig Forhold til Landsudviklingen. Paa denne Maade er det forstaaeligt, at man har anslaaet disse Fags Indflydelse paa Dannelsen meget lavt, og dog indrømmet dem Plads, ja endog efterhaanden været sig til den Hæderstilling, at de ikke formaae at bidrage mere end det de efter den første Bestemmelse skulde bidrage. Hvis dette er rigtigt, saa er Valget truffet efter en Dom om det Videværdige, som, ifølge sin Natur, maa være temmelig usikker, og Grændsen for de nyttige Kundskabers Antal blot trukken efter den udvortes Nødvendighed, som Tidens Utilstrækkelighed maatte paalægge. Disse Fag ere da ikke traadte i noget væsentligt Forhold til hverandre indbyrdes eller til Hovedfagene, hvilket ogsaa efter den formale Dannelses Princip er utænkeligt, og denne Tilfældighed, dette Usammenhængende har jeg vilket betegne med Udtrykket „Aggregat“, som altsaa er en Samling paa Naar og Paa, hvor Noget kan tages bort og Noget lægges til, uden at en saadan Forandring gjør synderligt fra eller til.

Naar den formale Dannelse benytter Underviisnings-

stoffet som et Materiale, hvorpaa Tanken skal øve sig, saa ere fra Begyndelsen af Middel og Hiemod blevne hinanden fremmede. Midlet kastes bestandig bort; thi bestandig er indres Disciplen om, at det, han skal lære, er noget Andet end det, hvorved han lærer. Dette Forhold er et reent udvortes; thi Tanken er der iforveien, men den skal kun hvæsses, som man benytter en Slibesteen til skjærende Instrumenter. Men ganske anderledes er Fremgangsmaaden, naar man lægger an paa, at Tanken skal blive til i Underviisningen, naar det, som meddeles, skal ved at opfattes, som det i sig selv er, fremkalde en tilsvarende Activitet i Disciplens Sjæl, det vil sige lede ham til at reproducere. I Reproductionen er det hele Menneske med, hvilket forudsætter, at det hele aandelige Liv er blevet tiltalt. At dette ikke tilfredsstillende kan ske ved et enkelt Fag, er let begribeligt; thi derved sættes kun en enkelt Interesse i Bevægelse. Det er klart, at selv denne enkelte Interesse ikke kan vinde nogen synderlig Livlighed og Styrke, saalænge den staaer isoleret, men at ved den forberedende Underviisning Alt kommer an paa, at alle væsentlige Interesser finde deres rette Udtryk. Derved komme de alle til at vise hen paa et Middelpunct, om hvilket de samle sig til en Enhed, hvilken atter som det Totale gaaer ind i enhver enkelt af dem og giver den sin fulde Betydning. Dette ligger til Grund for Cyklen, som er en Mangfoldighed af Videnskaber, der slutter sig sammen til Enhed. Mangfoldigheden er beregnet paa at friste Mulighederne i Individet, at det Slumrende kan vækkes ved en sympathetisk Bevægelse. Ethvert Fag maa strengt holde paa sin Eiendommelighed; thi kun derved kunne de alle vise sig som væsentlig sammenhørende og betingende hverandre. Alle nyde de lige Ret, fordi ethvert af dem yder et uundværligt Bidrag til Dannelsen; alle blive lige selvstændige og lige relative,

fordi Eftertrykket ikke kommer til at ligge paa et enkelt af dem, men paa den Heelhed, de danne. Cyklens Eenhed beroer paa, at alt Væsentligt i Individets aandelige Liv kommer til Aabenbarelse i den. Bevægelserne begynde fra mange Puncter i Sjælen og træde i Berelvirkning med hverandre, og derigjennem vinder Individualiteten første Bestemtthed. Det kommer an paa at leve sit Liv heelt og ikke lide Skibbrud paa Noget deraf, som det kan ske ved udelukkende at vende sig i een Retning. Thi om ogsaa senere en bestemt Kaldsvirksomhed bliver den egentlige Op- gave for et Menneskes Liv, saa skal den dog bæres af levende Interesse for og Deelagtighed i alt Menneskeligt. Dette Almeenmenneskelige, som skal udtrykke sig i det Sæ- egne, har Opdragelse og Skoleundervisning at arbejde for, og Intet kan vel tænkes mere forkeert, end strax at beregne Alt paa en speciel Livsstilling, og altsaa forsømme alt det, som denne ikke synes udtrykkelig at forlange.

Naar man nu sætter alle uvedkommende Hensyn til- side, f. Ex. at danne Lærde eller Embedsmænd, eller hvad Andet af den Art man kan lægge an paa; naar man blot vil fremme Landsudviklingen, om ogsaa mange nyttige og glimrende Kundskaber og mange skarpsindige Betragtninger derved gif i Løbet; saa vil der uden tvivl komme langt mere Mening i Alt.

Cyklen vil omspænde hele Landens Gebeet, at alle de aandelige Nørelser, hver efter sin Eiendommelighed, kunne finde deres adæquate Udtryk, og det hele aandelige Liv gjen- nemleves under den Form, som det har paa et vist Udvik- lingstrin. Gjennem Cyklen skal det aandelige Liv i sin hele Fylde objectivere sig for den Lærende, hans Livs Ind- hold skal udbrede sig for ham med den Fordring, at han skal bemægtige sig det. Det, som knytter Disciplen til Un- dervisningen, er Bevidstheden om, at den er ham væsent,

lig vedkommende, hvilken Bevidsthed dog først efterhaanden klarer sig ud af Anefsens Dunkelhed. Medens Cyklen altsaa har Sammenhæng i sig selv, er den tillige Sammenhængen i Disciplens Liv; saaledes vilde han selv tale, hvis han formaade ret at udtale sig. Derved komme vi til det Andet, som er Underviisningens Form. Denne er da i ingen af de Discipliner, der samtidig læres, en anden end den, under hvilken Disciplen har sit aandelige Liv, hvilket meget vel kan bestaae med den Forskjellighed i Behandlingen, som Stoffets Forskjellighed fordrer, ligesom ogsaa et vist aandeligt Standpunct kan fastholdes i Meddelelsen som det Almene for en Mængde forskjellige Individuer. Cyklernes Antal er lig Antallet af Underviisningens Stadier, og i enhver af dem danner Stof og Form en eiendommelig Eenhed, som alene i denne Eenhed har Sandhed saavel i sig selv som for Individet. Enhver Alder faaer det Arbejde, som hører den til, og som ingen anden kan overtage for den, hvis ellers enhver Alder har sin Opgave, som ved Udviklingen gaaer ind i en høiere og danner dennes naturlige Basis. Den følgende Cykles Forhold til den foregaaende er det Uudviklede Udvikling; den første Cyclus vil indeholde færre Fag end de følgende, thi deels ere der Gjenstande, som ikke kunne behandles i en Form, der passer for den barnlige Alder, deels ville enkelte Discipliner efterhaanden sondre sig til flere, som det navnlig er Tilfældet med Sprogene, at Grammatik og Literatur senere træde ud som selvstændige Discipliner, medens de i den første Sprogunderviisning kun ligge som Muligheder. Cyklen former sig da bestemt og vender sig mere ind i sig selv, jo mere den udvikler sig.

Jndenfor Skoleunderviisningen ligger Slutningen af Barndommen, hele Drengaalderen og Begyndelsen af Unglingsalderen. Man kunde kortelig karakterisere Barndom-

men som en Hensynken i Omgivelserne, hvori Adskillelsen mellem Individet og dets Omverden endnu ikke er kommen ret frem. Barndommen er den uudviklede Eenhed af begge. Med Drengalderen skilles det, som før var forenet, sig ad. Virkeligheden udenfor Subjectet gjør sig gjældende som den eneste Virkelighed; Drengen har sin Verden udenfor sig. Ynglingsalderens Begyndelse betegnes derved, at Blikket vender sig indad, for at søge det i sig selv. Ved at gjøre den Fordring til Tingene, at de skulle stemme overens med Subjectets Forestilling om det, der er sandt i og for sig. Barnet lever i en Phantasi-verden, Drengen skilles sig selv fra sin Omverden, men kommer ikke til sig selv, før det, der er udenfor ham og af ham opfattes som noget blot Udvortes, efterhaanden ved nærmere Betragtning aabenbarer sig som Product af en Fornuft, som henviser ham til sig selv. Dermed begynder Ynglingsalderen, hvis Særkjende er en Tilbagevenden til sig selv fra Omverdenen, en Stræben efter at komme fra Betragtning til Overbeviisning og en Tilbøielighed til at gjøre den vaagnende Selvstændighed gjældende i Bedømmelse og Handling. Naar Barndommens Phantasi-forestilling har naaet en vis Bestemthed, naar Eventyret begynder at gaae over til Virkelighed, er det som om en uendelig Rigdom gik tabt. Drengen har ikke Barnets Inderlighed og paradisiske Samliv med sin Omverden, men stræber at vinde et Indhold ved en videregjerlig Henvendelse mod alle de Gjenstande, der ere uden, for ham. Men jo mere Enkelthederne samle sig til Grupper, jo mere der efterhaanden aabenbarer sig en Sammenhæng mellem det som forhen var adskilt, destomere vender Betragtningen sig fra Gjenstandenes Ydre til deres Indre og derfra ganske naturligt til Individets eget Indre. Ynglingen, hos hvem den Bevidsthed først bryder frem, at Mennesket i sig selv har at søge Forklaringen af Alt, til-

fredsstilles ikke længer ved det, som blot er Factum, men forlanger, at det skal bevise sin Berettigelse. Han bryder sig i en Kamp med Virkeligheden, der ikke ret vil føie sig efter hans subjective Forestilling.

Naar Underviisningen slutter sig nøie til disse Stadier, vil den senere Cyklus blive en Gjentakelse af den tidligere, en høiere, mere bevidst Form for det Samme, og Overgangen kan betegnes som Eenheden af Evolution og Metamorphose. En saadan Sammenhæng i Underviisningen, en saadan Gjentakelse af det Tidligere kjender den formale Dannelse ikke. Forskjellen mellem den tidligere og senere Underviisning er der den, at der læres Mere, som tillige er noget Forskjelligt, og skal opfattes ved den samme aandelige Activitet som tidligere; kun forudsættes der en større Færdighed i Reflexion, fordi Disciplen saalænge har øvet sig derpaa. Den formale Dannelse vil udrydde Varnsdommen og Ynglingsalderen, fordi den anseer dem for aldeles usande. Disse Stadier skulle overspringes, istedetfor at dog ethvert sundt og kraftigt Manddomsliv har dem i sig, hvis ellers det Mandige er mere end børneært Alvorlighed.

Den formale Dannelse gaaer ud fra den Forudsætning, at Tanken udenfra skal træde hen til Livet, og den stiller derfor strengt mellem Underviisning og Opdragelse. Men der er aabenbar en stor Forskjel paa, om man gaaer som Betragter hen til sit Liv, saaledes at den, der seer, er en Anden end den, der lever, eller man arbejder sit eget Liv ud til Bevidsthed. Dertil kommer man kun ved Erfaring. Skoleunderviisningen er nu ikke en Anviisning til umodne Domme, hvorved man skal lære at blive hurtig færdig med et Resultat, men den er en foreløbig Erfaring, og gaaer derved ind som et væsentligt Element i Opdragelsen, idet den ordner det Forvirrede, forbinder det Adspittede og

fremhæver det Ideale i den Verden, hvori Disciplen lever, saa at det Meddeelte synes ham at være oplevet og han forstaaer det ved sin egen Erfaring, om end Erfaringen hidtil var ham betydningsløs og først bliver levende i Meddelelsens Dieblif.

Hvad andet er vel Underviisningen, end at en større Verden aabenbarer sig, hvori det samme Menneskelige træder imøde, men mere reent, mere storartet, mere bestemt udpræget og med en almindeligere Gyldighed end i de daglige Livsforholds snevre Kreds? Ansueligheden bliver større derved, at Livets forskjellige Sphærer sondres ud fra hinanden og Actenten lægges netop paa det Betydende, istedetfor at Livet selv saa ofte viser en forvirret Blanding og det Tilfældige saa ofte afdrager Opmærksomheden fra det Væsentlige. Det synes at en Underviisning, som saaledes gribes ved Hjælp af Erfaringen, maa gaae ind i Livsforholdene og bevirke en mere levende Tilegnelse og en klarere Opfattelse af dem. Denne Brevelvirkning mellem Underviisningen og Livet er en Forskole for de modnere Aars Erfaring; det er Livets Rigdom, som træder imøde, ikke som Gjenstand for selvstændig Activitet, men for levende Opfattelse, og deri bestaaer netop Forskjellen mellem Ungdommen og Manddommen, at denne sidste skal skaffe det indvortes Oplevede bestemt ydre Tilværelse, medens Ungdommen nærmest er henviist til at berige sit indre Liv. Man kan sige, at Ungdommen skal ledes hen til at faae Forstand paa det Ideale i Livet, medens Manden skal virke feliggjøre det Ideale. Hvormeget det da har at betyde for det senere Liv, at det hele Menneske var interesseret i Opfattelsen, er vel indlysende; men at kunne tale vidt og bredt om Noget, at forstaae saaledes som den formale Dannelse forstaaer, er langt fra Interesse. Naar En forfølger sin videnskabelige Bane som et særskilt Diemed, der aldeles

ikke har nogen Sammenhæng med hans øvrige Liv, saa at han ikke derved vinder et høiere Udtryk for sin Tilværelse, saa er dog denne Videnskabelighed snarere at regne for Tab end for Binding, især hvis dermed forbindes sig den forfængelige Forestilling, at denne Fjernelse fra Livet netop er det Store, hvorved En bliver mere end sig selv.

At den formale Dannelse fører lige derhen, at den forstyrrer enhver Hengivelse til Indtrykket, at den istedet for at forbinde sig med det øvrige Liv, ringeagter det som noget Underordnet, og saaledes arbejder imod enhver fornuftig Opdragelse, vil muligen være klart af det Foregaaende, og hvis det er lykkedes mig nogenlunde at tydeliggjøre dette, har jeg udtalt hvad jeg vilde.

II.

Efterretninger

om

Aarhims Cathedralsskole

i.

Skoleaaret 1844—45.

Red

S. S. Blache,

Rector.

Ved Slutningen af forrige Skoleaar dimitteredes fra Aarhus Cathedralskole følgende 15 Disciple, der med de vedføiede Hovedcharacterer bleve optagne mellem de academiske Borgere:

195 *)	Søren Broberg Munch.	Laudabilis.
196	Ole Jørgen Sadolin.	Laudabilis.
197	Thomas Friz.	Laudabilis.
198	Harald Rosenstand.	Laudabilis.
199	Carl Kratzenstein Stub Jørgensen.	Laudabilis.
200	Janus Severinus Møllerup.	Laudabilis.
201	Hans Dons Langballe.	Laudabilis.
202	Johan Joachim Frich.	Haud ill.
203	Lars Christian Bjerring Holm.	Haud ill.
204	Andreas Sophus Vibe Kjerulff.	Haud ill.
205	Immanuel Ree.	Haud ill.
206	Frederik Christian Worsaae.	Haud ill.
207	Jacob Hyphoff.	Laudabilis.
208	Julius Jonas Collin Fjelstrup.	Haud ill.
209	Lorentz Carl Matzen.	Laudabilis.

*) Nummerrækken begynder med Aaret 1805.

De specielle Characterer vare følgende:

	Dansk.	Latin.	Lat. Stil.	Græsk.	Hebræisk.	Religion.	Geographie.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.	Lydsf.	Gramf.
Munch.	L.	L. †	H.	L.	L.	L.	L. †	L.	H.	L.	L.	L.
Sadolin.	L. †	L. †	L.	L.	L.	L.	L.	L.	H.	L.	L. †	L. †
Friis.	L.	L.	L.	L.	H.	L.	H.	H.	H.	L.	L.	L.
Rosenstand.	L.	L.	H.	L.	*L.	H.	H.	H.	L.	L.	L. †	L.
Jørgensen.	L.	L.	H.	L.	H.	L.	H.	H.	L.	L.	L.	L.
Møllerup.	L.	L.	H.	H.	L.	L.	H.	L.	L.	L. †	H.	H.
Langballe.	L.	L.	L.	L.	L.	L.	L.	L.	L.	L.	L.	H.
Frieh.	L.	L.	N.	L.	L.	H.	L.	H.	H.	H.	L.	H.
Holm.	H.	L.	H.	H.	H.	M.	L.	H.	L.	L.	H.	H.
Rjerulff.	H.	H.	H.	H.	H.	H.	H.	H.	L.	H.	L.	L.
Nee.	H.	H.	H.	H.	*H.	H.	L.	H.	L.	L.	L.	L.
Worsaae.	L.	H.	H.	H.	N.	H.	H.	H.	H.	N.	L.	L.
Hyphoff.	L.	L.	H.	L.	H.	L.	H.	H.	L.	H.	L.	L.
Sjellstrup.	H.	H.	N.	L.	H.	H.	L.	L.	H.	N.	L.	L.
Waagen.	L.	L.	H.	L.	H.	H.	L.	H.	L.	L.	L. †	L.

† betegnet Laud. p. c.

* at et Penjum Græsk er læst istedetfor Hebræisk.

Ved Enden af forrige Skoleaar var Discipelantallet 83. Af disse dimitteredes 15 til Universitetet og 7 afgik, deels ved det nye Skoleaars Begyndelse, deels i de følgende Quartaler, til andre Bestemmelser, hvorimod igjen 9 Disciple optoges i Skolen. Det hele Antal, som i Skoleaaret har været underviist, beløber sig til 73, der have været fordeelte i Classerne paa følgende Maade:

Fjerde Classen

1. J. G. C. Koch, Søn af Proprietair Koch til Østergaard.
2. C. F. W. Secher, Søn af afdøde Proprietair Secher her i Byen.

3. A. F. Lassen, Søn af forhenv. Apotheker Lassen.
4. M. Wittrup, Søn af afdøde Contorist Wittrup, Pleiesøn af afdøde Biskop Valudan-Müller.
5. N. P. C. Warberg, Søn af Boghandler Warberg her i Byen.
6. M. O. Asmussen, Søn af Møller Asmussen i Vestermølle ved Skanderborg.
7. P. C. Freiesleben, Søn af Ritmester v. Freiesleben her i Byen.
8. J. Rjer, Søn af Pastor Rjer i Skjødstrup.
9. P. Jensen, Søn af afd. Gaardmand J. Jensen i Sabroe.
10. M. S. T. Winding, Søn af afdøde Pastor Winding i Tvede.
11. M. Siegmundfeldt, Søn af Soldatjent Siegmundfeldt i Ebeltoft.
12. H. Fleischer, Søn af Justitsraad, Borgemeester Fleischer her i Byen.
13. H. Schytte, Søn af Alterdegn og Skolelærer Schytte her i Byen.

Tredie Klasse.

1. Th. Thygesen, Søn af afdøde Pastor Thygesen i Hasle.
2. C. Amfinck, Søn af Ritmester v. Amfinck her i Byen.
3. P. Schoubye, Søn af Pastor Schoubye i Østbirk.
4. P. Herskind, Søn af Consul Herskind her i Byen.
5. L. Hviid, Søn af Ritmester v. Hviid her i Byen.
6. N. Müller, Søn af Pastor Müller i Åstrup.
7. H. Brendstrup, Søn af Procurator Brendstrup her i Byen.
8. C. A. Holm, Søn af Pastor Holm i Tvede.

9. H. J. Otterstrøm, Søn af Cancelliraad, Bankkassierer Otterstrøm her i Byen.
10. L. P. Schou, Søn af Proprietair Schou til Kjølbjegaard.
11. Jacob Steenberg, Søn af Pastor Steenberg i Vibye.
12. M. Lindhard, Søn af Institutbestyrer Lindhard her i Byen.
13. S. E. Harpøth, Søn af Pastor Harpøth i Randlev.
14. J. E. K. Lund, Søn af Skibscapitain Lund her i Byen.
15. S. Adeler, Søn af afd. Baron Adeler.
16. N. G. Engelsted, Søn af Proprietair Engelsted.
17. J. G. M. Krarup, Søn af Kammerraad Krarup til Haraldslund.
18. C. F. Funder, Søn af Pastor Funder i Storring.
19. C. Harpøth, Broder til N° 13.
20. A. Ipsen, Søn af Kammerassessor, Toldcontrolleur Ipsen her i Byen.
21. Julius Steenberg, Søn af Pastor Steenberg i Vibye.

Anden Klasse A.

1. J. E. Bünger, Søn af Kjøbmand Bünger her i Byen.
2. J. A. Severin, Søn af Major og Stadshauptmand Severin her i Byen.
3. H. P. Ingerslev, Søn af Cancelliraad Ingerslev til Marselisborg.
4. D. E. Ipsen, Søn af Kammerassessor, Toldcontrolleur Ipsen her i Byen.
5. E. Bøggild, Søn af forhenv. Fuldmægtig Bøggild her i Byen.

6. P. h. P. Rosenstand, Søn af Justitsraad, Hærs
redsfoged Rosenstand her i Byen.
7. E. Hansen, Søn af Etatsraad Hansen, Gouverneur
i Tranquebar.
8. Fr. Meulengracht, Søn af afdøde Kjøbmand
Meulengracht her i Byen.
9. H. Tetens, Søn af Etatsraad, Overcontrolleur
Tetens her i Byen.
10. N. Nellemann, Søn af Skolens Regnskabsfører,
Fuldmægtig Nellemann her i Byen.
11. P. W. Nellemann, Broder til den Foregaaende.

II Klasse B.

1. J. G. Wormslev, Søn af afdøde Handelsmand
Wormslev, Pleiesøn af Toldbetjent Willumsen
her i Byen.
2. E. Th. Rosenstand, Søn af Justitsraad, Hærs
redsfoged Rosenstand her i Byen.
3. N. P. Winding, Søn af afdøde Kjøbmand Win-
ding, Stedfader af Kjøbmand Lewerkhuusen her i
Byen.
4. P. E. Hollesen, Søn af Møller Hollesen i Rye.
5. E. Lund, Søn af Skibscapitain Lund her i Byen.
6. E. W. Stabell, Søn af Provst Stabell i
Ormslev.
7. H. Starcke, Søn af Kjøbmand Starcke her i
Byen.

Første Klasse A.

1. P. Tetens, Søn af Etatsraad, Overcontrolleur
Tetens her i Byen.
2. E. Nellemann, Broder til N° 10 og 11 i an-
den Klasse A.
3. E. F. Røse, Søn af Kjøbmand Røse her i Byen.

4. J. E. Lacour, Søn af Proprietair Lacour her i Byen.
5. B. Røgind, Søn af afdøde Agent Røgind her i Byen.
6. B. Asmussen, Søn af Garnisonschirurg og praktiserende Læge Asmussen her i Byen.
7. H. B. Schjerup, Søn af Kjøbmand Schjerup her i Byen.
8. L. N. Ipsen, Broder til N° 4 i anden Cl. A.
9. E. H. B. Carstens, Søn af Pastor Carstens i Borum.
10. G. J. F. Døcker, Søn af Kjøbmand Døcker her i Byen.
11. E. L. B. Launy, Søn af Vagtmester Launy her i Byen.
12. F. B. Rasmussen, Søn af Regimentsdyrlæge Rasmussen her i Byen.
13. H. G. Schjerbeck, Søn af Kammerraad og Føldinspecteur Schjerbeck her i Byen.
14. J. N. N. Larsen, Søn af Proprietair Larsen til Rødseth.

Første Klasse B.

1. J. E. Langballe, Søn af Møller Langballe i Grundfør.
2. S. S. Hartvigsonn, Søn af Kjøbmand Hartvigsonn her i Byen.
3. H. Schougaard, Søn af afd. Sognepræst Schougaard i Ormslev.
4. N. Hammershøi, Søn af Kjøbmand Hammershøi her i Byen.
5. P. C. Schjerbeck, Broder til N° 13 i 1ste Klasse A.

6. A. Watt, Søn af afdøde Proprietair Watt til Holmstrupgaard.

7. O. Hammershøi, Broder til N° 4 i denne Klasse.

Af ovennævnte 73 Disciple ere i Løbet af Skoleaaret indmeldte: 1) N. G. Engelsked, fordi Faderen tog Bopæl i en anden Provinds; 2) C. Th. Rosenstand, der overgik til Realskolen; og 3) W. Starcke, med hvem Faderen har taget en anden Bestemmelse.

Discipelantallet ved Skoleaarets Ende er saaledes 70.

**

**

**

I Henseende til Lærerpersonalet er i dette Aar kun den Forandring foregaaet, at Organist Kabell, der siden Begyndelsen af Aaret 1816, altsaa i næsten 30 Aar har besørget Sangunderviisningen, efter derom indgiven Ansøgning, af den Kongelige Direction fra 1ste April af i indværende Aar er bleven entlediget fra denne Post. Ligesom vi gjerne havde ønsket, at han endnu i længere Tid kunde have fortsat sin Virksomhed i Skolen, saaledes kan jeg nu ved hans Fratrædelse ikke undlade, paa Skolens og egne Vegne, at bevidne ham min hjertelige Taksigelse for den Duellighed og Flid, hvormed han i saa lang Tid har besørget denne, for det ungdommelige Gemyts Dannelses, vigtige Underviisning, og bede ham være forsikkert om, at det venstabelige Forhold, hvori han har staaet til Skolens Lærere og Disciple, stedse skal være os i kjær Erindring.

I Organist Kabells Sted er efter den Kongelige Directions Bemyndigelse Hr. Musiklærer Christian Frederik Glass antagen til at besørge Sangunderviisningen i Skolen.

**

**

**

Ved Underviisningen har i sidstforløbne Skoleaar været fulgt følgende, af den Kongelige Direction approberede

L e c t i o n s t a b e l.

Timer.	Mandag.	Tirsdag.	Onsdag.	Torsdag.	Fredag.	Løverdag.
8—9	I B Religion.	I B Frihed.	I B Religion.	I B Latin.	I B Latin.	I B Latin.
	I A Historie.	I A Dansff.	I A Dansff.	I A Religion.	I A Religion.	I A Geographie.
	II B Latin.	II B Latin.	II B Græff.	II B Græff.	II B Historie.	II B Dansff.
	II A Græff.	II A Græff.	II A Historie.	II A Dansff.	II A Græff.	II A Græff.
	III Religion.	III Historie.	III Tydsff.	III Historie.	III Religion.	III Geographie.
	IV Latin.	IV Latin.	IV Latin.	IV Latin.	IV Græff.	IV Latin.
9—10	I B Dansff.	I B Dansff.	I B Dansff.	I B Dansff.	I B Historie.	I B Tydsff.
	I A Latin.	I A Latin.	I A Latin.	I A Latin.	I A Latin.	I A Historie.
	II B Religion.	II B Arithmetikf.	II B Arithmetikf.	II B Religion.	II B Dansff.	II B Græff.
	II A Latin.	II A Latin.	II A Latin.	II A Latin.	II A Latin.	II A Geographie.
	III Latin.	III Latin.	III Latin.	III Latin.	III Latin.	III Latin.
	IV Historie.	IV Historie.	IV D. Literaturh.	IV Historie.	IV Geographie.	IV Dansff.
10—11	I B Historie.	I B Tydsff.	I B } Tegning.	I B Religion.	I B } Tegning.	I B Arithmetikf.
	I A Dansff.	I A Religion.	I A } Tegning.	I A Latin.	I A } Tegning.	I A Latin.
	II B Fransff.	II B Græff.	II B Latin.	II B Lat. Stiil.	II B Geographie.	II B Fransff.
	II A Geographie.	II A Dansff.	II A Latin.	II A Fransff.	II A Tydsff.	II A Historie.
	III Græff.	III Geometrie.	III Historie.	III Arithmetikf.	III Dansff.	III Græff.
	IV Tydsff.	IV Græff.	IV Religion.	IV D. Literaturh.	IV Geometrie.	IV Arithmetikf.
11—12	I B. Latin.	I B Religion.	I B Latin.	I B Historie.	I B Geographie.	I B. Geographie.
	I A Geographie.	I A Tydsff.	I A Arithmetikf.	I A Frihed.	I A Frihed.	I A Naturhist.

11—12	2 B Frihed. 2 A Fransk. 3 Lat. Stiil. 4 Geometrie.	2 B Geographie. 2 A Arithmetik. 3 Græsk. 4 Græsk.	2 B Historie. 2 A Dansk. 3 Græsk. 4 Lat. Stiil.	2 B Latin. 2 A Arithmetik. 3 Græsk. 4 Græsk.	2 B Latin. 2 A Arithmetik. 3 Lat. Stiil. 4 B Hebraisk.	2 B Latin. 2 A Frihed. 3 A Hebraisk. 4 Græsk.
12—1	4 B Hebraisk.	.	.	.	3 A Hebraisk.	4 A Hebraisk.
2—3	1 B } Calli: 1 A } graphie. 2 B Tydsk. 2 A Lat. Stiil. 3 Geometrie. 4 Lat. Stiil.	1 B } Calli: 1 A } graphie. 2 B Dansk. 2 A Religion. 3 Latin. 4 Arithmetik.	1 B Arithmetik. 1 A Latin. 2 B } Tegning. 2 A } 3 Arithmetik. 4 Dansk.	1 B } Calli: 1 A } graphie. 2 B Tydsk. 2 A Religion. 3 Latin. 4 Arithmetik.	1 B Dansk. 1 A Arithmetik. 2 B Lat. Stiil. 2 A Historie. 3 Calligraphie. 4 Tydsk.	
3—4	1 B Dansk. 1 A Tydsk. 2 B Arithmetik. 2 A Lat. Stiil. 3 Geographie. 4 Lat. Stiil.	1 B Arithmetik. 1 A Arithmetik. 2 B } Calli: 2 A } graphie. 3 Fransk. 4 Religion.	1 B Latin. 1 A Naturhist. 2 B } Calli: 2 A } graphie. 3 Dansk. 4 Fransk.	1 B Arithmetik. 1 A Arithmetik. 2 B } Tegning. 2 A } 3 Religion. 4 Fransk.	1 B } Calli: 1 A } graphie. 2 B Historie. 2 A Latin. 3 Tydsk. 4 Fransk.	Frihed.
4—5	Øverste Afdeling Gymnastik. 2den Afdeling Sang.	1 B Naturhist. 1 A Dansk. 2 B Fransk. 2 A Tydsk. 3 Calligraphie. 4 Hebraisk.	Alle Afdelinger Sang.	1 B Naturhist. 1 A Historie. 2 B } Calli: 2 A } graphie. 3 Fransk. 4 Religion.	Øverste Afdeling Gymnastik. Første Afdeling Sang.	
		Tredie Afdeling Sang.		Nederste Afde: ling Gymnastik.		

Alle Skolens Lærere have været enige om, at beholde den gamle Fordeling af Undervisningen paa Formiddags- og Eftermiddagstimer. *)

*) Hr. Professor Dr. Flemmer har i sit for ifjor udgivne Indbydelsesskrift til Hovedexamen i Frederiksborg lærde Skole, meddeelt en Afhandling om den samlede Skoletid, i hvis Begyndelse det hedder:

„Saavidt mig er bekjendt, have hidtil ingen andre vægtige Stemmer af erfarne Skolemand offentlig hævet sig imod samlet Skoletid, end Rectorerne Ingerslev og Blache, samt Prof. M. Nielsen og Etatsraad Bloch, dog de tre Sidste kun leilighedsviis og uden videre at motivere deres Mening med Grunde.“

I Anledning af denne Yttring maa jeg for mit Vedkommende bemærke, at jeg, hvad af Hr. Professor Flemmer formodentlig er overseet, i de for 1843 herfra udgivne Skoleefterretninger S. 11—16, især foranlediget derved, at Rector Nielsen ved den herværende Realskole, i sit Indbydelsesskrift for samme Aar, havde fremsat de Grunde, der efter hans Mening talte for Indførelsen af den samlede Skoletid, har søgt at fremstille den Betragtningssmaaade af Sagen i Almindelighed, saavel som de særegne Omstændigheder, der havde bestemt Cathedralsskolens Lærere til ikke at andrage paa nogen Forandring af den gamle Inddeling i Formiddags- og Eftermiddagstimer. Ved siden at læse Hr. Prof. Flemmers Afhandling, ere denne Skoles Lærere endnu ikke komne til en anden Overbeviisning; men da Sagen nu fra flere Sider har været drøftet, saa derom vel neppe noget synderligt Nyt mere kan siges, og da det nu synes, at ligesaa vægtige Stemmer have erklæret sig imod som for samme, maa jeg ansee det for overflødig at underkaste den en ny Drøftelse, og det saameget mere, som Spørgsmaalet formodentlig ved den definitive Ordning af det lærde Skolevæsen i Almindelighed vil finde sin Afgjærelse.

Paa de enkelte Underviisningsfag have Timerne saaledes været fordeelte:

	IV Cl.	III Cl.	II Cl. A	II Cl. B	I Cl. A	I Cl. B	Σ Alt.
Dansk.	4	2	3	3	4	6	22
Latin.	5	8	7	6	8	6	40
Lat. Stil.	3	2	2	2	=	=	9
Græsk.	5	5	4	4	=	=	18
Hebraisk.	A 2 B 2	A 2	=	=	=	=	6
Religion.	3	3	2	2	3	4	17
Geographie.	1	2	2	2	2	2	11
Historie.	3	3	3	3	3	3	18
Arithmetik.	3	2	3	3	4	4	19
Geometrie.	2	2	=	=	=	=	4
Indisk.	2	2	2	2	2	2	12
Fransk.	3	2	2	3	=	=	10
Naturhistorie.	=	=	=	=	2	2	4
Calligraphie.	=	2	3	3	4	4	16
Tegning.	=	=	2	2	2	2	8
Σ Alt.	36	A 37 B 35	35	35	34	35	

Hertil kommer Gymnastik, ved hvilken Underviisning Disciplene efter deres Alder og Kræfter ere deelte i tvende Afdelinger, der hver have 2 Timer ugentlig Underviisning, samt Sang for dem, som dertil have Anlæg, af hvilke, indbeelte efter Stemmerne, hver ligeledes har 2 Timer ugentlig Underviisning.

Lærefag og Timer have paa følgende Maade været fordeelte mellem Lærerne:

- Nector Blache: Latin i 4de og 3die Cl. samt
Græsk i 4de 23 Timer.
- Overlærer Fleischer: Geometrie i 4de og 3die
Cl., Arithmetik i hele Skolen paa
1ste Cl. B nær, Naturhistorie i 1ste
Cl. A og B. 23 —
- Adjunct Arnzen: Græsk i 3die og 2den Cl.,

Latin i 2den Cl. A, Latinſt Stil i 2den Cl. B	24	Timer.
Adjunct Nørgind: Historie gennem hele Sko- len, Geographie i 2den Cl. B samt 1ſte Cl. A og B, Danſt Literatur- historie i 4de Cl.	26	—
— Kabell: Danſt gennem hele Skolen, Religion i 4de og 3die Cl.	26	—
— Knudſen: Hebraiſt i 4de og 3die Cl., Geographie i 4de, 3die og 2den Cl. A, Religion i 2den og 1ſte Cl., Arithmetik i 1ſte Cl. B	26	—
— Adjunct Hansſen: Tydſt gennem alle Classer, Latin i 2den Cl. B samt i 1ſte Cl. A og B	32	—
— Carſe: ved Realskolen har hos os be- ſorget Underviisningen i Franſt i 4de og 3die Classe	5	—
Cand. theol. Elmquiſt: Franſt i 2den Cl. A og B	5	—
Maler Høegh: Guldberg: Calligraphie og Tegning	13*)	—
Organist Kabell og siden Muſiklærer Glaſs Sang	4	—
Capitain v. Robertſon: Gymnaſtik	4	—

I ſidſtforløbne Skoleaar ere i de forſkjellige Classer følgende Penſa af Sprog og Videnskaber gennemgaaede og læſte:

*) Underviisningstimerne i Calligraphie blive for Disciplene ugentlig 16, og i Tegning 8; men da 1ſte og 2den Classes tvende Afdelinger undervies ſammen, bliver Timeantal-
let i Alt for Læreren ſom anført 13.

M o d e r s m a a l e t.

- 1 Cl. B. Hjørt's Børneven. S. 1-51, 74-152.
 Hølst's mindre poetiske Læsebog S. 36-37, 41-42,
 47-49, 51-57, 63-72, 89-91.
- 1 Cl. A. Hjørt's Børneven S. 234-311. Hølst's
 mindre poetiske Læsebog S. 61-63, 72-74, 80-85,
 96-97.
- 2 Cl. B. Hjørt's Børneven S. 311-22, 333-41,
 486-535. Hølst's større poetiske Læsebog S.
 43-46, 95-97, 152-155, 249, 254-57.
- 2 Cl. A. Hjørt's Børneven Side 530-41, 583-605.
 Hølst's større poetiske Læsebog S. 140-42, 149-150,
 216-19, 254-57, 266-68.
- Hvad Grammatiken angaaer, har Læreren i det Bæ-
 sentligste fulgt den i Programmet for 1841 udviklede Frem-
 gangsmåade, og er saaledes i 1ste Cl. B under Læsningen
 indøvet den almindelige Sætningslære og meddeelt Kund-
 skab om Ordklasserne; i 1ste Cl. A dertil føiet Declination
 og Conjugation; i 2den Cl. B hele Grammatiken gennem-
 gaaet og læst efter F. S. Birch, og i 2den Cl. A samme
 repeteret. Til skriftlige Øvelser har i 1ste Cl. A og B
 været anvendt 2 Timer ugentlig; i 2den Cl. B og A 1
 Time. Stoffet for disse Øvelser har været Dictat, forud-
 læste og gennemgaaede Smaastykker, fortalte eller forelæste
 Smaaafbildninger af fremskridende Indhold fra det lettere
 og kortere til det sværere og mere omfattende.
- 3 Cl. Hølst's Prosaiske Læsebog S. 72-75, 83-89,
 205-16, 236-52, 272-83, 290-302, 345-57.
 Hølst's større poetiske Læsebog S. 104-8, 115-18,
 124-26, 201-6, 227-29, 231-35, 257-61, 265-66,
 270-72.
- 4 Cl. Hølst's prosaiske Læsebog S. 55-59, 145-56,
 204-8, 339-42. Hølst's poetiske Læsebog S. 45-49;

70-72, 80-83, 164-66, 174-77, 190-94, 206-8, 270-72.

I disse 2 Classer have Disciplene skrevet 1 a 2 Udarbejdelser om Maanedens over Gæmner, som forud bleve gennemgaaede. Disciplene i 4de Klasse have desuden været øvede i mundtlig at udvikle og fremsige Tankegangen eller Indholdet af et eller andet selvvalgt større Digt eller profaisk Arbejde, som de hjemme havde tilegnet sig.

Af Danſk Literaturhistorie har Adjunct Røghind med øverste Klasse gennemgaaet Perioden fra Baggelsen til den nyeste Tid efter Thorsens Haandbog.

Latin.

- 1 Cl. B. Borgens Læsebog, de tre første Afsnit læste og analyserede. Efter Madvigs Grammatik er den regelmæssige Declination og Conjugation indøvet.
- 1 Cl. A. Af samme Læsebog de tre sidste Afsnit. Af Grammatikken er det Vigtigste af Formlæren indøvet.
- 2 Cl. B. Af Cornelius Nepos: Conon, Dion, Iphierates, Chabrias, Thimotheus, Datames, Epaminondas og Pelopidas. Til Øvelse i at oversætte mundtlig fra Danſk til Latin anvendtes første Afsnit af Troiels Materialier. Af Madvigs Grammatik læstes det Vigtigste af Formlæren, samt af Syntarens første Afsnit. To ugentlige Timer anvendtes til skriftlige Stiløvelser.
- 2 Cl. A. Af Cornelius Nepos 7 Biographier og af Phædrus Fabler 4de og 5te Bog. Af Madvigs Grammatik er læst det Vigtigste af Formlæren samt af Ordforøningslæren 1ste Afsnit, tilligemed Noget af andet Afsnit. De vigtigste Regler om Coniunctiv, samt om Coniunctivets og Infinitivets Tider ere mundtlig bragte Disciplene under Læsningen og Stiløvelserne, til hvilke ugentlig er anvendt 2 Timer.
- 3 Cl. Julius Cæsars Comment. de bello gallico lib.

1-5. Chrestomathia ovidiana v. F. R. Kraft. Begge Forfattere ere læste Statariff, og de foresatte Penssa forud gennemgaaede, deels i sammenhængende Foredrag af Læreren, deels af Disciplene under Lærens Rettelse og Veiledning. Den sidste Fremgangsmaade, hvorved aldeles ingen Forberedelse fra Discipulenes Side forudsættes eller ønskes, medtager vel mere Tid, men er uden Tvivl meget gavnlig, da den Unge herved faaer Leilighed til at prøve sine Kræfter, og den Ene efter Opfordring kan komme den Anden til Hjælp, hvorved Opmærksomheden uafbrudt vedligeholdes. Naturligviis maa ved saadan Extemporalpræstation ingen Character gives. Egentlig cursoriff Læsning synes endnu i denne Klasse ikke at kunne bære synderlig Frugt, og Forberedelsen hjemme paa et ikke før læst eller gennemgaaet Pensum vil desuden medtage saamegen Tid, at Disciplene, naar de deraf skulle have nogen virkelig Nytte, derved hindres i at udføre deres øvrige Arbejder.

Læsningen af *M a d v i g s* Grammatik fuldendtes, dog med Udeladelse af det for denne Klasse mindre Vigtige. Latinff Stiil skreves to Gange ugentlig.

4 Cl. Ciceronis de officiis lib 1-3.

Taciti Agricola.

Horatii Odar. lib. 1-2, samt et Udvalg af Oderne i 3die og 4de Bog. Sammes Carmen seculare og Epistola ad Pisones. Ved Privatstid har Classens øverste Afdeling læst Cæsaris comment. de bello gallico lib. 1-4, samt repeteret de i forrige Aar læste Forfattere. Hele *M a d v i g s* Grammatik er i 1 ugentlig Time repeteret. Romersff. Antiquiteter ere læste efter *B o j e s e n s* Haandbog. Latinff Stiil er skreven tvende Gange ugentlig, den ene Gang hjemme,

den anden Gang paa Skolen i tvende samlede Timer, og undertiden i dens Sted Oversættelse fra Latin til Dansk.

G r æ s k.

- 2 Cl. B. Af Langes Grammatik er læst det Bigtigste af Formlæren, indtil Berberne paa μ ; og af Sammes Læsebog forfra til Side 23.
- 2 Cl. A. Af Langes Læsebog er læst fra Side 17—40, og af Sammes Grammatik Formlæren indtil 1ste Tillæg, med Undtagelse af den episke Dialect og Bemærkningerne om Berbernes Anomalie i Almindelighed. Af uregelmæssige Berber ere kun de lærte, som forekom under Læsningen.
- 3 Cl. Xenophons Anabasis 3die Bog og Homers Iliade 4de Bog. Af Langes Grammatik er læst hele Formlæren. Desuden have 6 af Classens Disciple paa egen Haand læst 2den Bog af Iliaden, og een af dem de tre første Bøger af samme.
- 4 Cl. Herodoti Clio. Luciani Dialogi mortuorum. Epicteti Enchiridion. Homeri Iliad Lib. 1—2. De Disciple, der ikke læse Hebraisk, have paa egen Haand læst de befalede 10 Bøger, deels af Iliaden, deels af Odysseen. Langes græske Grammatik, saavel Formlær u som Syntaxen, er repeteret.*)

*) Dimittenderne angive iaar til Examen artium følgende latinffe og græske Forfattere:

L a t i n s k e.

Cæsaris comment. de bello gallico lib. I—IV.

Taciti Agricola.

Ciceronis de officiis lib. I—III.

— Cato major et Lælius.

— Orationes pr. Sex. Roscio Amer., pro lege Manilia et IV orat. in Caliliam.

Hebraisk.

- 3 Cl. A. Disciplene ere blevne øvede i at oplæse Sproget. Af Lindbergs Grammatik ere de vigtigste Regler samt Conjugationstabellen lærte, og heraf gjort Anvendelse paa de 2 første Capitler af Genesis.
- 4 Cl. A. Hele Genesis. B. De 18 første Capitler af samme. Lindbergs Grammatik.

Religion.

- 1 Cl. B. De 4 første Capitler af Lærebogen. Det gamle Testamente efter Herslebs mindre Bibelhistorie.
- 1 Cl. A. Samme Lærebog 5, 6, 7, 8 Cap. Det ny Testamente efter Herslebs m. Bibelh.
- 2 Cl. B. De første Capitler af Valles Lærebog og de tre første Perioder af Herslebs større Bibelhistorie.
- 2 Cl. A. Samme Pensum af Lærebogen og de to første Perioder af samme Bibelhistorie.
- 3 Cl. Af Fogtmanns Lærebog Indledningen og 1ste Capitel. Af Herslebs st. Bibelhistorie det gl. Testamente til Udfigten over Bøgerne.
- 4 Cl. Candidaterne: Hele Fogtmanns Lærebog, Herslebs større Bibelhistorie og Johannis Evangelium i Grundsproget. Nederste Part: Af Fogtmanns Lærebog Indledningen samt 1ste og 4de Capitel. Herslebs st. Bi:

Horatii Odar lib. I—II cum select. lib. III et IV Od.

— Epistolar. lib. I—II. Epistola ad Pisones.

Virgillii Æneid. lib. I, II, IV, VI.

Græske.

Herodoti Clio.

Plutarchi Alexander.

Platonis Apologia Socratis et Crito.

Epicteti Enchiridion.

Luciani dialogi mortuorum.

Homeri Iliad. lib. I—V.

velhistorie. Det gl. Testamente fra 4de Periode til Enden. Joh. Evangelium fra 11te Capitel til Enden.

Geographie.

- 1 Cl. B. Europa efter Ingerslevs mindre Lærebog, i Regelen kun det Storstilede.
- 1 Cl. A. Den almindelige Indledning og hele Europa efter samme Lærebog, med Forbigaaelse af Udskilligt.
- 2 Cl. B. Det samme Pensum efter samme Lærebog fuldstændigt.
- 2 Cl. A. Samme Lærebog forfra indtil Holland.
- 3 Cl. Efter Ingerslevs større Lærebog forfra indtil det brittiske Rige; desuden Africa, America og Australien.
- 4 Cl. Øverste Afdeling: hele Geographien; nederste Afdeling: Europa efter samme Lærebog.

Historie.

- 1 Cl. B. Ingerslevs fragmentariske Historie til den første puniske Krig.
- 1 Cl. A. Samme Lærebog fra Begyndelsen til Borgerkrigene i Rom.
- 2 Cl. B. Allens Danmarkshistorie til 1448.
- 2 Cl. A. Samme Lærebog til 1536.
- 3 Cl. Den gamle Historie til August efter Estrups Lærebog. Allens Lærebog i Danmarks Historie til 1660.
- 4 Cl. Den gamle og Middelalderens Historie efter Estrups Lærebog. Frankrig til Revolutionen efter Kosfods Udtog. Allens Lærebog i Danmarks Historie til 1660.

Mathematik.

- 1 Cl. B. De 4 Specier i hele og brudne Tal. Nogle af Classens Disciple Regula:de:tri i Hele og Brøk.
- 1 Cl. A. Practisk Øvelse i de 4 Regningsarter i brudne Tal, samt Regula:de:tri med hele og brudne Tal.
- 2 Cl. B. Repeteret de 4 Regningsarter med brudne Tal,

og fortsat Dvølsen i Regula:de:tri. Af Bogstavregning de 4 Regningsarter med hele og brudne Størrelser.

- 2 Cl. A. Fallesens „Begyndelsesgrunde i den rene Mathe: matik“ til § 63. Practisk Dvølse fornemmelig i Re: gula:de:tri og med Bogstavstørrelser.
- 3 Cl. Efter Fallesens „Begyndelsesgrunde“ Decimalbrøf, Ligninger af 1ste Grad og Proportionslæren. Af Vjørns Geometrie til § 99.
- 4 Cl. Efter Bergs „første Grunde i den almindelige Ma: rhematik“ Proportionslæren, Læren om Rodstørrelser, Kvadrat: og Cubikrodens Udbragning samt quadratiske Ligningers Opøsning. Den plane Geometrie efter Vjørns Lærebog.

Naturhistorie.

- 1 Cl. B. Efter Krøiers Lærebog for de første Begyndere Indledningen, Mineralriget og Planteriget.
- 1 Cl. A. Efter samme Lærebog Dyreriget.

Lydsk.

- 1 Cl. B. Af Kungs Læsebog for Børn er læst fra Begyn: delsen til S. 39. Nogle poetiske Stykker ere lærte udenad.
- 1 Cl. A. Af samme Læsebog læst, og ved Repetitionen oversat tilbage paa Lydsk fra S. 48—82. Nogle poetiske Stykker lærte udenad.
- 2 Cl. B. Samme Læsebog læst og atter gjengivet paa Lydsk fra S. 81—108 og fra 142—158. Formlæren er lært efter Hjorts Grammatik, og nogle Digte lærte udenad.
- 2 Cl. A. Samme Læsebog benyttet paa samme Maade fra S. 97—140. Af Hjorts Grammatik er Formlæ: ren repeteret og det Vigtigste af Syntaren indøvet ved Exempler.

3 Cl. Af Hjorts Læsebog er læst fra Begyndelsen til S. 75, samt det Vigtigste af Sammes Grammatik. Hver Maaned er hjemme skrevet en Stiil, der siden er gennemgaaet paa Skolen.

4 Cl. Samme Læsebog Side 332—362, 375—394, 445—465, 526—541, 589—610. Et grammatisk Cursus er gennemgaaet efter Hjorts Grammatik. Disciplene ere af og til øvede i at skrive tydsk Stiil.

Franssk.

2 Cl. B. Borrings Læsebog for Begyndere forfra til S. 51. Ingerslevs Materialier fra S. 1—5 og fra S. 18—25.

2 Cl. A. Samme Læsebog fra S. 24—89. Ingerslevs „Materialier“ fra S. 18—31.

3 Cl. Borrings Læsebog for Mellemclasserne fra Side 150—219.

Af Sammes franske Stiiløvelser er mundtlig oversat de ulige Numere indtil 47. Af Borrings Grammaire a l'usage des Danois er læst til „du participe passé.“ En Stiil er skreven hver fjortende Dag.

4 Cl. Af Borrings „études litteraires“ ere de vanskeligste Stykker læste. Af Sammes „contes moraux“ er „l'apprenti“ saavel som den sidste Halvdeel af Sammes „Franske Stiiløvelser“ anvendte til mundtlig Oversættelse fra Dansk til Fransk. Af Borrings Grammaire française er læst fra du participe passé til Enden.

Ved Affattelsen af sidste Skoleefterretninger indeholdt Skolens Bibliothek et Antal af 4511 Bind. Hertil er siden den Tid kommet noget over 400 Numere, hvorved Antallet er steget til omtrent 5000 Bind. At Størrelsen ikke aldeles bestemt kan angives, har sin Grund deri, at en stor Deel af det sidste Increment, der blev kjøbt i forrige Efteraar paa Auctionen efter afdøde Rector Mülers i Horsens, foruden ikke faa Sjeldenheder, henhørende til den ældre danske Litteratur, ogsaa indeholder mange Smaa skrifter, der endnu ei have kunnet ordnes, i Særdeleshed af Mangel paa Plads til Opstillingen. I Skolebygningen findes nemlig intet særskilt Bibliothekslocale, men til Bøgenes Opbevaring er indrømmet det største Værelse i Rectorgaardens øverste Etage, men som nu ikke mere er tilstrækkeligt. Denne Mangel vil ikke kunne afhjælpes, før Skolebygningen, ved den forestaaende Forandring af det lærde Skolevæsen i Almindelighed, erholder en saadan Udvidelse, at et ordentligt Bibliothekslocale der kan indrettes. Jeg kan ved denne Leilighed ikke undlade at bemærke, at denne Skoles Bygninger ere saadanne, at de med mindre Bekostning, end de fleste andre, ville kunne modtage al ønskelig Forandring og Udvidelse. Under den Forudsætning nemlig, at Grund og Muur kan bære en anden Etage, og herom kan man efter deres tilsyneladende Styrke neppe tvivle, formener jeg, at Omkostningerne, saavel ved Opførelsen af den øverste Etage, som ved Indretningen af Læseværelser i den nederste, vil kunne bestrides med en Sum af i det Høieste 9000 R.

Discipelbibliotheket, der ved Udgivelsen af forrige Aars Skoleefterretning, indeholdt 251 Bind indeholder nu 304 Bind. Fra Skolens Kasserer Hr. Fuldmægtig Nellesmann meddeles herved følgende Extract af dette Bibliotheks Regnskab for 1844.

Indtægt.

1) Beholdningen efter Regnskabet for Aaret 1843	7 r ³ 36 β
2) Disciplenes Bidrag for Januarqvartal 1844	13 r ³ 48 β
— Aprilqvartal	12 — 48 —
— Juliqvartal	12 — 48 —
— Octoberqvartal	13 — 24 —
	<hr/>
	51 — 72 —
	<hr/>
Summa	59 r ³ 12 β

Udgift.

Udbetalt for Bøger efter anviste Regninger	42 r ³ 24 β
For Bogbinderarbejde	12 — 8 —
	<hr/>
	54 r ³ 32 β

Beholdningen, som i næste Regnskab foreses til Indtægt, bliver altsaa 4 r³ 76 β

* * * * * * * * *

I det sidstforløbne Skoleaar have Skolens Beneficiere været fordeelte paa følgende Maade:

1. Stipendier

af den almindelige Stipendiefond.

(Stipendiaterne udnævnes af den Kongelige Direction efter Indstilling af Rector.)

1. P. Jensen 35 r³, hvoraf 11 r³ 64 β ere udbetalte, 23 r³ 32 β oplagte til Hjælp i det første academiske Aar.
 2. M. Wittrup 20 r³ Sølv oplagte.
 3. N. Warberg
 4. M. Siegumfeldt
 5. Th. Thygelsen
- } hver 20 r³, hvoraf 6 r³ 64 β ere udbetalte, 13 r³ 32 β oplagte.

B. Af det Rosenkransiske Legat.

(Stipendiaterne udnævnes af Biskoppen og Rectoren, hvilken Udnævnelse ratificeres af Stamherren til Rosenholm.)

1. A. F. Lassen 16 r⁸ 72 β
2. M. Siegumfeldt 10 —
3. H. E. Brendstrup 10 —
4. M. G. Lindhard 10 —

C. Af det Davidsenske Legat.

(Stipendiaterne udnævnes af Stiftsøvrigheden efter Indstilling af Rector.)

- M. Siegumfeldt 10 r⁸
 M. G. Lindhard 10 —

2. Fri Undervisning.

(Hertil udnævner allene den Kongelige Direction.)

- 1) E. Freiesleben. 2) A. F. Lassen. 3) J. Rjer. 4) M. Winding. 5) H. Schytte. 6) Jac. Steenberg. 7) A. Holm. 8) E. Amsinck. 9) H. Brendstrup. 10) M. Lindhard. 11) J. Lund. 12) E. F. Funder. 13) E. Harpøth. 14) Jul. Steenberg. 15) J. A. Severin. 16) E. Bøggild. 17) N. Nellemann. 18) P. Nellemann. 19) F. Meulengracht. 20) J. G. Wormslev. 21) E. L. Launy. 22) H. B. Schjerup. 23) W. Asmussen. 24) F. B. Asmussen. 25) A. Watt.

Det Hertelſke Legat

er ligesom ifjor (see derom Programmet f. 1844) af Stiftsøvrigheden uddeelt i Bøger som Flittigheds-Belønning paa følgende Maade:

- 1) P. Jensen, Allens Haandbog i Sædrelandets Historie, kost. 2 r⁸ 1 r 8 β
- 2) M. S. F. Winding, E. F. Wegeners liden Krønike om Kong Fredesrik den Sjette ; — 4 — ; —

3) Th. Thygesen: Der kleine Welt:

umsegler v. H. Ostwald 1—2 Th. 1 \mathcal{R} 2 \mathcal{R} ; β

4 \mathcal{R} 1 \mathcal{R} 8 β

Da det ikke let er muligt, at erholde Bøger, hvis Priis netop udgjør Beløbet af Legatets Renter, 4 \mathcal{R} 5 \mathcal{R} 13 β , tillod Stiftsøvrigheden, at de overskydende 4 \mathcal{R} 5 β maatte opbevares til næste Aar, hvorved da Bøger af saar meget større Værdi kunde uddeles.

Af det Moltke'ske Legat for Embedsmænds Sønner, hvortil Hs. Excellenc Geheimestatsministeren Grev Moltke, som Lehnbesidder af Grevskabet Bregentved udnævner, have de tvende Skolen tillagte Portioner været tildeelte Discipulene M. S. F. Winding i øverste, og Th. Thygesen i næstøverste Klasse.

Det Fogh'ske Legat, hvis aarlige Renter 10 \mathcal{R} ere bestemt til Reisepenge til Academiet for een eller to trængende Dimittender, og som bortgives af Eieren af Nyomgaard, blev ifjor tillagt Dimittenden J. Hyphoff. Ved Affattelsen af disse Efterretninger var endnu Ingen for nærværende Aar udnævnt.

Skolens Privatlegater have i indeværende Aar erholdt en liden Tilvært, i det „Legatet til Professor og Rector Stougaard's Minde“ under 29de Juli d. A. af Hans Majestæt Kongen er bleven allernaadigst confirmeret. Som af de tidligere Skoleefterretninger bekjendt, dannede sig efter denne fortjente Skolemands Død en Committee, der indbød til Oprettelse af et Legat under dettes Navn. Da efter Forløbet af det főtste Aar de anmeldte Bidrag, Omkostningerne fraregnede, endnu ikke udgjorde 200 \mathcal{R} , besluttede Committeeen endnu nogen Tid at lade Indbydelsesplanen staae aaben, og midlertidigt at gjør de indkomne Bidrag frugbringende, ved at indsætte dem i Byens Sparekasse.

Da imidlertid senere intet Bidrag er anmeldt foruden dem, hvis Givere i Programmet for 1841 ere nævnedes, indgik Committeeen med Begjæring til den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler, at Samme vilde udvirke Hans Majestæts allerhøieste Confirmation. Denne, der nu under 27de August d. A. ved Stiftsøvrigheden er bleven Forstanderskabet communiceret, lyder som følger:

Vi Christian den Ottende, af Guds Naade Konge til Danmark, de Benders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg Gjøre vitterligt: at eftersom hos Os er allerunderdanigst bleven ansøgt og begjært Vor allerhøieste Confirmation paa den af vedkommende Committee under 27de f. M. og herhos in originali heftede Foundation for et under Navn af „Legat til Professor og Rector Stougaard's Minde“ stiftet, og ved Hjælp af frivillige Sammenskud tilveiebragt Legat til Fordeel for Aarhus Cathedralskole og derfra dimitterede Studerende, af hvilken Foundation en ligelydende Gjenpart findes i vor Direction for Universitetet og de lærde Skoler, saa ville Vi denne Foundation i alle dens Ord, Punkter og Clausuler, saaledes som den her findes, allernaadigst have confirmeret og stadfæstet, ligesom vi herved confirmere og stadfæste samme. Forbydende Alle og Enhver mod det, som foreskrevet staaer, Hinder at gjøre.

Givet i voe Kongelige Residensstad Kjøbenhavn, den
29de Juli 1845.

Christian R.
(L. S.)

Engelstoft. Sansen. Kolderup-Rosenvinge.
Selmer.

S u n d a t s

for et Legat til afdøde Professor og Rector ved Aarhus Cathedralsskole Jens Stougaards Minde, tilveiebragt ved Sammenfud af Nogle af hans Venner og Disciple.

1.

Da afdøde Professor og Rector Jens Stougaard i et Tidrum af næsten 48 Aar, som Lærer og Bestyrer har arbeidet ved Aarhus Cathedralsskole, for hvis Disciple han faderligt drog Omsorg, skal dette Legat stedse tilhøre denne Skole, og benævnes „Legatet til Professor og Rector Jens Stougaards Minde.“

2.

Den indsamlede Capital, der udgjør 200 R , siger to Hundrede Riggsbankdaler, indbetales til Aarhus Cathedralsskoles Kasse, hvorfra den ved Skolens Forstandere udsættes mod samme Sikkerhed og under samme Ansvar, som Skolens øvrige Midler, dog saaledes, at faste Eiendomsbesiddere i Aarhus By, hvor den Afdøde har tilbragt sine fleste Leveaar, har fortrinlig Udgang til Laanet af samme.

3.

Renten tillægges hvert Aar en duelig, sædelig og trængende Discipel ved hans Afgang til Universitetet. Hvis et enkelt Aar Ingen, der har alle disse Egenskaber dimitteres, oplægges Renten og uddeles da tilligemed den for næste Aar, enten til tvende Dimittender, eller til een, der er fortrinlig værdig og trængende.

4.

Denominationsretten tilkommer Stiftamtmanden og Biskoppen over Aarhus Stift, som Skolens Ephorer, efter derom af Rector gjort Indstilling.

Aarhus, den 27de Juni 1845.

Søegh-Guldberg. Elmquist. Th. Sunder. Blache.

Skolens samtlige Indtægter have i Regnskabsaaaret 1844 udgjort:

1. Beholdningen efter Regnskabet for 1843	3,823	Ⓕ	62	β
2. Indtægter for Aaret 1844	12,340	—	83	—
	<hr/>			
	Tilsammen	16,164	Ⓕ	49

Udgifterne have været:

1. Til Skolens egne Fornødenheder (Ga: ger, Bygningernes Vedligeholdelse, Bi: bliotheket, Skolen og Afgifter af Skolens Eiendomme m. m.)	9,131	Ⓕ	37½	β
2. Reparationer paa de Skolen tilhørende Schjærring og Spørring Kirker . . .	73	—	8	—
3. Indsendt til den almindelige Skole: fond	4000	—	;	—
4. Udsatte Capitaler	800	—	;	—
	<hr/>			
	Tilsammen	14004	Ⓕ	45½
	<hr/>			
Altsaa Beholdning ved Aarets Ende	2,160	Ⓕ	3½	β

Bed den forestaaende Hovedexamen foretages
de mundtlige og skriftlige Prøver i følgende Orden:

Formiddag (9—1.) Eftermiddag (3—7.)

Fredagen den 12te September.

IV Cl. Latin.	IV Cl. Overs. af Latin.
II Cl. A og B samt I Cl. A Latiniske Exempler.	III Cl. Religion og Bibel- historie.

Lørdagen den 13de.

IV Cl. Religion og N. Test.	IV Cl. Latinsk Stil.
II Cl. B, I Cl. A og B Arithmetik (skriftlig).	III Cl. Geometrie.

Mandagen den 15de.

IV Cl. Hist. og Geographie.	IV Cl. Dansk Stil.
III Cl. Latinsk Stil.	III Cl. Tydsk.

Tirsdagen den 16de.

IV Cl. Græsk.	IV Cl. Arithmetik.
III Cl. Dansk Stil.	II Cl. A og B, samt I Cl. A og B Dansk Stil og Dic- tamen.

Onsdagen den 17de.

IV Cl. Geometrie.	IV Cl. Fransk.
II Cl. A og B Latin. (N. B.) 12-1 hele Skolen Gym- nastik.	II Cl. A og B Dansk. (N. B.)

Fredagen den 19de.

IV Cl. Tydsk (9-11). Hebraisk (11-1).	III Cl. Arithmetik.
II Cl. A og B Græsk. (N. B.)	I Cl. A og B Dansk. (N. B.)

Soverdagen den 20de.

III Cl. Græsk.	III Cl. Fransk.
I Cl. A og B Latin (N. B.)	I Cl. A og B Historie og Geographie. (N. B.)

Mandagen den 22de.

III Cl. Latin.	III Cl. Historie.
II Cl. A og B Relig. (N. B.)	II Cl. A Arithmetik (3-5) Geographie (5-7) (N. B.)

Tirsdagen den 23de.

III Cl. Geographie.	II Cl. A og B Fransk.
II Cl. A og B Hist. (9-11½)	I Cl. A og B Naturhisto- rie (N. B.)
II Cl. B. Geogr. (11½-1) (N. B.)	

Onsdagen den 24de.

I Cl. A og B Religion.

Torsdagen den 25de

Kl. 9 Formiddag begynder Proven over de Unge, som ere anmeldte til Optagelse i Skolen.

NB. Bogstaverne N. B. betegne ved de Dage, paa hvilke to Classer til samme Tid mundtlig prøves, „Nederste Værelse.“

Disciplenes Fædre og Bærger, saavelsom Enhver, der interesserer sig for Skolen og dens Virksomhed, indbydes herved til, saa ofte deres Tid og Leilighed maatte tillade det, at bære de mundtlige Prover med deres Nærværelse.

Aarhuus, den 5te September 1845.

H. H. Blache.

